tussen Duin & Dijk

Natuur in Noord-Holland. Jaargang 4 2 2005

Bart Vreeken

De laatste groeve van het Gooi

Het Gooi is een uitloper van de arme zandgrond van de Utrechtse Heuvelrug. In het Gooi is heel wat zand afgegraven, het meest ten behoeve van de uitbreidingen van Amsterdam. De grootschalige zandwinning begon al in de 17e eeuw. Later leverden ook de Nederlandse Spoorwegen een flinke bijdrage in het gebied tussen Hilversum en Bussum. Aan de oostkant van de stuwwal vinden we de meest recente groeve van het Gooi, de Groeve Oostermeent bij Blaricum-Bijvanck. Hier heeft zandwinning plaatsgevonden tot 1975, ten behoeve van een steenfabriek. Het gebied heeft zich daarna ontwikkeld tot een zeer bijzonder natuurgebied, dat beheerd wordt door het Goois Natuurreservaat.

Het is vrij toegankelijk. Via een klaphekje komen we op een pad dat van oost naar west door het gebied loopt. De sporen van de zandwinning zijn hier nog duidelijk te zien. Dwars door het terrein loopt een steilwand van enkele meters hoog, de begrenzing van de vroegere zandwinning, die nu onderdak biedt aan oeverzwaluwen. Het zuidelijke, niet-afgegraven deel heeft een droge, heideachtige vegetatie. Het afgegraven deel wordt gedomineerd door struikheide, plaatselijk ook dopheide. Dit gedeelte is afgelopen najaar flink opengekapt, nadat het voor een groot deel was dichtgegroeid met berken. Voor de vaste bezoekers van het gebied is dat waarschijnlijk even wennen. Een kudde Schotste hooglanders moet het gebied nu open zien te houden. Op veel plaatsen vinden we soorten van een natte, schrale bodem. Een karakteristieke soort van het gebied is de trekrus. Veel soorten van het geslacht rus (Juncus) zijn voor de leek niet zo makkelijk uit elkaar te houden. Trekrus is echter heel herkenbaar, met stijve rozetten van tegen de grond gedrukte bladeren. Behalve plaatselijk in het Gooi, op Texel en bij Schoorl zult u hem in Noord-Holland niet snel tegenkomen.

Vondsten van bijzondere en minder bijzondere planten kunt u altijd doorgeven aan de plaatselijke coördinator van de stichting FLORON (FLORistisch Onderzoek Nederland). In Noord-Holland zijn verschillende districten. Namen en adressen van de districtscoördinatoren zijn te vinden op de website van FLORON: www.floron.nl.

● *Grote wolfsklauw Tekening: E.Hallier*

Meer soorten van vochtige heidevelden zijn present, zoals borstelgras en stekelbrem. Wie geluk heeft komt misschien grote wolfsklauw tegen, één van de bijzonderheden van het gebied. Het is een zeldzame soort van lemige zandbodem. Wolfsklauwen zijn sporenplanten. De sporen kiemen bij voorkeur op kale, natte bodem. Er vormt zich eerst een 'prothallium', een ondergronds plantje dat in vorm totaal afwijkt van de volwassen plant, en waarin het erfelijk materiaal slechts in enkelvoud aanwezig is. Na verloop van tijd vormen zich mannelijke en vrouwelijke organen, en pas na een succesvolle bevruchting vormt zich de plant zoals we die bovengronds tegenkomen. Een langdurig en ingewikkeld proces, dat later in de evolutie met de komst van bloemetjes en bijtjes een stuk efficiënter is geworden.
Op natte plekken komt hier en daar nog een tweede wolfsklauw-soort voor: de moeraswolfsklauw. Deze soort is veel kleiner, en met zijn aanvankelijk plat tegen de grond gedrukte stengels zou je hem voor een fors soort mos kunnen aanzien. Na verloop van tijd vormen zich ook rechtopstaande stengels en de karakteristieke sporenaren.

Groot is het gebied niet. Rechts zien we de bebouwing van Blaricum-Bijvanck. Voor ons ligt een heuvel met wat villaatjes ertegen. Maar voor wie goed oplet is het een bijzonder gebied. Dat kan soms al op de vierkante meter.